

Svar: Analys av Vättern efter motion "Vättern vår dricksvattentäkt"

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Jönköpings kommun tog upp frågan om en "analys av Vättern" den 2025-03-20. Nämnden beslutade att:

- Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnar över ärendet avseende att utreda förutsättningarna för analys av Vätterns värde utifrån en ekosystemanalys till Vätternvårdsförbundet och föreslår även förbundet som huvudman för fortsatt arbete.
- Nämnden önskar också att Vätternvårdsförbundet arbetar för att Vättern ska tillskapas ett bättre skydd i form av ett övergripande skydd såsom ett riksintresse för dricksvatten över hela Vättern.

BAKGRUND

Svenskt Vatten Utveckling (SVU) publicerade 2014 en studie där man beräknade det samhällsekonomiska värdet av ekosystemtjänsten rent vatten i Vombsjön och Mälaren¹. Studien baserade på den så kallade Simplermetoden.

Att utföra en liknande studie för Vättern har diskuterats inom Vätternvårdsförbundet, men man bedömde att metoden inte är lämplig för Vättern.

En officiell förfrågan från Jönköpings kommun har inte inkommit till Vätternvårdsförbundet förrän i år.

SVAR

Vätternvårdsförbundets huvuduppdrag är att samordna miljöövervakning för Vättern och jobbar för att bevara Vätterns ekosystem och för att bland annat säkerställa dricksvattennyttjandet.

Ekosystemtjänstanalys

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ett ekosystem ger människan och som bidrar till välfärd och livskvalitet. I en ekosystemtjänstanalys kartläggs och analyseras ekosystemtjänster inom ett geografiskt område.

¹ Anna Löfmarck och Mats Svensson. 2014. Samhällsekonomisk värdering av rent vatten – fallstudier av Vombsjön och Mälaren. SVU. Rapport 2014-4.

Simplermetoden som har använts för Mälaren och har efterfrågats av Jönköpings kommun mäter däremot endast monetära, samhällsekonomiska värden. En sådan analys fångar inte upp de enorma värden som Vättern har som ett unikt ekosystem.

Ekosystemtjänstanalyser kan vara värdefulla verktyg för en hållbar förvaltning. Förbundet har en ekosystembaserad förvaltning av Vättern som mål där kunskap om ekosystem och ekosystemtjänster är grundläggande. Kansliet följer utvecklingen av och forskningen om ekosystemtjänstanalyser i vattenekosystem.

Avser man genomföra en ekosystemtjänstanalys bör undersökningen omfatta hela Vättern, och bör då utföras i samverkan med samtliga berörda kommuner och länsstyrelser. Vätternvårdsförbundet har ett helhetsperspektiv på sjön och samlar alla kommuner och länsstyrelser runt Vättern, och kan därför vara en lämplig ingång.

Med anledning av begränsade resurser bör dock arbeten prioriteras som gör mest nytta för att bevara Vätterns ekosystem och därmed ekosystemtjänster.

Riksintresse dricksvatten

Vättern utgör flera riksintressen med koppling till sjöns ekosystem och ekosystemtjänster, bland annat riksintresse för naturvård, rörligt friluftsliv, yrkesfiske och vattenförsörjning. Dessutom är i princip hela sjön utpekad som Natura2000-område och utgör vattenskyddsområde.

Riksintresset för dricksvattenförsörjning gäller dock definitionsmässigt endast anläggningen (till exempel Häggebergs vattenverk) och inte själva täkten.

I det pågående arbete med revidering av vattenvårdsplanen för Vättern har flera nya åtgärdsförslag tagits fram. En sådan åtgärd är att arbeta för att hela Vättern kan pekas ut som riksintresse för vattenförsörjning. I arbetsprogrammet som beslutas av förbundets medlemmar på förbundsstämman finns sedan 2024 redan en punkt – och därmed uppdrag – att ”verka för att peka ut Vättern till riksintresse för dricksvatten.”

Friederike Ermold

Sakkunnig vatten

Vätternvårdsförbundet